

Kada komentarišu šta nosiš, kako izgledaš, kako hodaš ili čak način na koji se smeješ...

Kada se osećaš neprijatno dok ti se obraćaju

Kada ti se obraćaju, prate te ili dodiruju.

Kada si "prinuđen/a" da ostaneš tih/a samo zato što neko ima "moćan položaj"

Kada osećaš krivicu a da ništa ne uradiš.

...Ovo je **SEKSUALNO UZNEMIRAVANJE**

Seksualno uznemiravanje kažnjivo je zakonom.

Seksualno uznemiravanje na Kosovu

Ovu brošuru kreirao je **Artpolis – Centar za umetnost i zajednicu**

Podržan od strane Švedske internacionalne agencije za razvoj i saradnju – Sida/ Fonda za razvoj zajednice – CDF i CFD – feminističke mirovne organizacije – Švajcarska.

Pripremila **Diellza Bezera**, doprinela **Arta Tërstena**

Uredila **Vjollca Krasniqi**

na engleski jezik prevela **Zana Kurteshi**

na srpski jezik prevela **Stefana Živković**

Priština

April, 2020

Definicija prema Krivičnom zakoniku Republike Kosovo:

Seksualno uznemiravanje podrazumeva bilo koji od neželjenih oblika verbalnog, neverbalnog ili fizičkog ponašanja seksualne prirode u svrhu napada i narušavanja dostojanstva osobe i stvaranja okruženja koje je objektivno zastrašujuće, neprijateljsko, degradirajuće ili ponižavajuće.

Vrste seksualnog uznemiravanja

Polno uznemiravanje (najčešće)

generalizovane seksualne izjave ili ponašanja koja prenose uvredljive ili ponižavajuće stavove prema ženama ili muškarcima. Primeri: uvredljive primedbe, sramotne šale ili seksualni humor itd.

Zavodničko ponašanje

Neželjeni, nedolični i uvredljivi seksualni predlozi. Primeri uključuju učestale i neželjene seksualne pozive; uporni zahtevi za susretom / večerom/ pićima; konstantna pisma, telefonski pozivi itd.

Seksualni zahtev

Traženje seksualne aktivnosti ili drugih činova vezanih za seks uz obećanje nagrade zauzvrat; predlog može biti otvoren ili nametnut.

Seksualne pretnje

Prisiljavanje na seksualnu aktivnost ili druge seksualne radnje pretnjama kažnjavanjem; primeri uključuju negativne procene učinka, zabranu unapređenja, pretnju otkazom.

Seksualno nametanje

Seksualna prisila (kao što je nasilno dodirivanje, maženje, hvatanje) ili seksualno napastvovanje. (Izvor: Američko udruženje psihologa)

Ponašanja koja se smatraju seksualnim uznemiravanjem mogu biti sledeće prirode

(ali ne i ograničena samo na):

Verbalna

Neverbalna

Fizička

Vizualna

Neželjena
verbalna
ponašanja

- Seksualno komentarisanje tela, ili komentari u vezi sa fizičkim izgledom osobe
- Govor iz milošte (tepanje) ili davanje imena
- Pričanje seksualno eksplicitnih šala
- Pretvaranje teme ili razgovora u vezi sa poslom u razgovor seksualne prirode
- Postavljanje pitanja u vezi privatnog života, veza i intimnog privatnog života
- Širenje glasina o seksualnom životu osobe
- Zahtevanje sastanka izvan radnog prostora

Neželjena
neverbalna
ponašanja

- Odmeravanje osobe od glave do pete
- Direktnan pogled u oči ili namigivanje
- Presecanje putanje nekoj osobi
- Praćenje
- Nuđenje ličnih poklona
- Seksualni gestovi, facijalne ekspresije, pokreti ruku ili tela
- Zavijanje (podražavanje zavijanja vuka)

Neželjena
fizička ponašanja

- Masaža vrata i ruku
- Dodirivanje odeće, kose ili tela osobe
- Grljenje, rukovanje (praćeno opiranjem druge osobe)
- Dodirivanje, štipkanje ili trljanje telom
- Stajanje preblizu ili skidanje odeće sa tela

Neželjena
vizualna
ponašanja

- Slanje fotografija i video sa seksualnim sadržajem
- Slanje poruka (sms, e-mail, pismo, komentari, itd.) sa seksualnim sadržajem
- Prezentacija seksualno eksplicitnog materijala

Šta nam govori zakon?!

Krivični zakonik Republike Kosovo (izmenjen aprila 2019):

Član 113, tačka 37. 39.

Osetljiva žrtva - žrtva krivičnog dela koja je dete, osoba sa fizičkim ili mentalnim invaliditetom, osoba nižih sposobnosti, trudnica, starija osoba ili osoba čiji odnos ili zavisnost od počinioca je čini posebno osetljivom na ponovnu viktimizaciju, ponovno zastrašivanje ili ponovnu osvetu.

Član 183 - Seksualno uznemiravanje

1. Ko seksualno uznemirava drugu osobu, naročito osobu koja je osetljiva zbog godina, bolesti, invaliditeta, zavisnosti, trudnoće, ozbiljnog fizičkog ili mentalnog invaliditeta, biće kažnjena novčano ili zatvorskom kaznom do tri (3) godine.

Kada je počinilac krivičnog dela iz stava 1. ovog člana učitelj, verski vođa, zdravstveni radnik, osoba kojoj je poveren rast ili briga o oštećenom, ili na bilo koji drugi način ima položaj autoriteta nad tim licem počinilac se osuđuje na zatvorsku kaznu od šest (6) meseci do tri (3) godine.

Kada je prekršaj iz stava 1, 2 ili 3 ovog člana počinjen upotrebom oružja, opasnog predmeta ili bilo kojeg drugog predmeta koji može prouzrokovati ozbiljne telesne povrede ili ozbiljne štete mentalnom ili fizičkom zdravlju, počinilac će biti kažnjen zatvorskom kaznom od jedne (1) do pet (5) godina.

Član 182

Svako ko je uključen u ponašanje stalne i nepoželjne pažnje ili komuniciranja radi uznemiravanja, zastrašivanja, povreda, oštećenja imovine... ili svako ko je stavio drugog pod nadzor radi uznemiravanja, zastrašivanja, povreda... i tokom tih akcija stavlja tu osobu pod razumnim strahom od smrti, kritičnim fizičkim povredama, teškim oštećenjima lične imovine ili pod velikim emocionalnim nevoljama, biće kažnjen novčanom kaznom ili zatvorom do tri (3) godine.

Šta nam govori zakon?!

Član 229-Seksualni napad

1. Ko dodirne drugu osobu u seksualne svrhe ili podstakne da dodirne počinioca ili drugu osobu u seksualne svrhe, bez pristanka te osobe, biće kažnjen novčanom kaznom ili zatvorom do jedne (1) godine.

Tačka 4. Pažnja ili komunikacija iz stava 1. ovog člana mogu uključivati pratnju ili čekanje; stalna pojavljivanja u kući, školi, na poslu ili u rekreativnom centru; ponovljeni telefonski pozivi; nalozi za slanje ili napuštanje; slanje tekstualnih poruka, pisama ili e-mailova; ili napuštanje ili slanje neželjenih poklona i / ili drugih predmeta.

Član 22 Pravna zaštita

1. Osobe koje smatraju da se na njih ne primjenjuje princip jednakog postupanja, mogu pokrenuti postupak i predložiti dokaze upravnom organu ili

nadležnom sudu u skladu sa odredbama Zakona o zaštiti od diskriminacije.

2. Kršenja odredaba ovog zakona, u slučajevima kada predstavljaju krivično delo, kažnjavaju se u skladu sa odredbama Krivičnog zakonika Republike Kosovo.

Prekršajne odredbe: Novčanom kaznom u iznosu od pet stotina (500) do sedam stotina (700) evra biće kažnjeno odgovorno lice ili pravno lice, organ sa javnim ovlašćenjima ili lice koje obavlja određene aktivnosti u obliku registrovane struke, koje na polnoj osnovi narušava dostojanstvo određene osobe ili će stvoriti preteće, neprijateljske, uvredljive ili uznemirujuće okruženje, pristupe ili prakse (član 3 podstavak 1.1, 1.11, 1.12 ovog zakona.

Koja su psihološka oštećenja uzrokovana seksualnim uznemiravanjem ?!

Seksualno uznemiravanje može duboko uticati na fizičko, mentalno i socijalno blagostanje žrtava. Seksualno uznemiravanje ima posledice psihičke, emocionalne i fizičke prirode. To utiče na ispravnu integraciju žena u društvo, njen položaj i njen napredak u svakoj drugoj sferi.

Depresija, anksioznost, šok, poricanje, zbunjenost, osećaj bespomoćnosti, ljutnja, strah, frustracija, razočaranje, nervoza, sramota, svesnost, nisko samopoštovanje, nesigurnost, nelagodnost, osećaj izdaje, krivice, **samoptuživanje**, izolacija neka su od psiholoških stanja koja su izazvana iskustvom seksualnog uznemiravanja.

Rasprostranjenost slučajeva seksualnog uznemiravanja na Kosovu

Generalno, na Kosovu se minimalno prijavljuju slučajevi seksualnog uznemiravanja, mada prevalenca ljudi koji su izloženi seksualnom uznemiravanju nije mala. U objavljenom izveštaju Mreže žena Kosova o slučajevima seksualnog uznemiravanja na Kosovu, procenjuje se da je 48,5% državljana/ki Kosova doživelo neki oblik seksualnog uznemiravanja. U 2014. godini 45,2% ispitanika/ca tvrdi da su tokom te godine bili/le izloženi/ne ili su doživeli/le neki oblik seksualnog uznemiravanja. Od ovog broja, 64,1% slučajeva bile su žene koje su prijavile oblik seksualnog uznemiravanja, za razliku od 32,5% prijavljenih slučajeva muškaraca.

U godini

2014

45.2%

ispitanika je doživelo neki oblik seksualnog uznemiravanja

64.1%

slučajeva bile su žene

32.5%

slučajeva bile su muškaraca

Mladi su izvestili da su doživeli više seksualnog uznemiravanja od starijih.

U prepoznavanju šta je seksualno uznemiravanje, 69,3% ispitanika/ca identifikuje nasilna krivična dela kao oblike slučajeva seksualnog uznemiravanja silovanjem ili pokušajem silovanja, koji se mnogo više vide kao različiti oblici seksualnog uznemiravanja.

Manje od polovine ispitanika/ca (49%) misli da se pritisak za seksualne naklonosti, dodirivanje, štipkanje ili guranje i zviždanje (podražavanje zavijanja vuka) na nekoga na ulici (43,8%) može definisati kao oblik seksualnog uznemiravanja.

4,1% svih ispitanika/ca prijavilo je slučajeve vlastima ili su bili svesni nekoga ko je prijavio slučaj.

Više od 74% anketiranih izjavilo je da za seksualno uznemiravanje treba kriviti žrtve ako se žena obuče ili se ponaša provokativno. Nešto više žena bilo je sklono da se složi sa ovom tvrdnjom od muškaraca sa skoro trećinom državljana/ki Kosova, koji/je veruju da ljudi prirodno maltretiraju druge kad su im privlačni, više muškaraca (35,4%) nego žena (26,9. %) slažu se da je takvo ponašanje prihvatljivo, pri čemu skoro 40% tvrdi da žene vole da ih „maltretiraju“.

Prema nekim istraživanjima, mlade žene i devojke najviše su pogođene ovim fenomenom. Tokom 2014. godine oko 45% je doživelo ovu vrstu uznemiravanja, dok je oko 48% doživelo neki oblik seksualnog uznemiravanja tokom svog života. Mlade starosne grupe su najviše pogođene ovim uznemiravanjem.

Kultura „viktimizacije“, u slučajevima seksualnog uznemiravanja, je široko rasprostranjena, a 74% državljana/ki Kosova smatra da „žene same stvaraju ove probleme oblačenjem i provokativnim ponašanjem“. Nešto veći broj žena od muškaraca slaže se sa ovom tvrdnjom.

Reference

Krivični zakonik Republike Kosovo: <https://bit.ly/3cxyqUz>

Izveštaj 'Tretman seksualnog uznemiravanja na državnim univerzitetima na Kosovu' - Artpolis: <https://bit.ly/2XTkA17>

Izveštaj 'Seksualno uznemiravanje na Kosovu' - Mreža Žena Kosova <https://bit.ly/2RUfvvi>

Univerzitet Južna Florida - Centar za zaštitu žrtava: <https://bit.ly/2V0TlSH>

Rad "Seksualno uznemiravanje na Kosovu" - Emirëjeta Kumnova / psihološkinja

Ova aktivnost deo je projekta "HumanRightivism" implementiranog od strane Fonda za razvoj zajednice (CDF) i podržanog od strane Sida.

Implementirano od:

Finansirano od:

